

Riktlinjer mot jäv – Bygg och miljönämnden

Riktlinjerna grundar sig på utdrag ur Riktlinjer mot korruption, KS 2021/1152 samt gällande lagstiftning, med inriktning mot jävsfrågor.

Jäv

Jävsreglerna återfinns i kommunallagen och förvaltningslagen och är till för att upprätthålla objektivitetsprincipen och förtroendet för den offentliga förvaltningen samt i förlängningen minska risken för korruption. Reglerna talar om när en anställd eller förtroendevald ska anses ha ett sådant intresse i ett ärende att dennes opartiskhet kan ifrågasättas. Till jäv räknas begrepp som vänskapskorruption, svågerpolitik och nepotism, det vill säga handlingar i syfte att gynna vänner eller släktingar. Vidare finns i lagen om offentlig anställning regler om bisysslor, som också syftar till att minska riskerna för jäv. Förtroendevalda och anställda får heller inte ha sådana bisysslor som kan minska kommunens trovärdighet.

Jävsreglerna gäller vid all ärendehantering och riktar sig till den som på något sätt kan påverka dess utgång. I första hand gäller reglerna beslutande och föredragande, men även den som medverkat genom att upprätta ett förslag till beslut men sedan inte är med vid den slutliga handläggningen.

Klara fall av jäv är:

- *om du eller någon närstående är sökande i ärendet eller om ärendets utgång kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för dig eller en närstående,*
- *när ett ärende överklagats eller av annat skäl ska avgöras i en högre instans och du tidigare deltagit i den slutliga handläggningen i den lägre instansen.*

Du kan också vara jävig om det finns någon annan särskild omständighet som skulle kunna rubba förtroendet för din opartiskhet, till exempel om du är:

- *vän eller ovän med någon som är part eller intressent i ärendet,*
- *ekonomiskt beroende av en part eller intressent,*
- *engagerad i saken på ett sådant sätt att misstanke lätt kan uppkomma att det brister i förutsättningarna för en opartisk bedömning.*

Om du är jävig får du inte delta i handläggningen av ärendet eller uppdraget. Det innebär att du normalt inte får vidta någon åtgärd i ärendet överhuvudtaget. Om du känner till någon omständighet som kan antas utgöra jäv mot dig ska du självmant meddela detta, normalt till din chef. Är du tveksam om jäv föreligger bör du ta upp frågan till diskussion. Inför vissa förfaranden begär Ragunda kommun in jävsdeklaration från inblandade parter. I myndigheters verksamhet förekommer ibland situationer som inte är entydiga eller enkla att bedöma ur jävssynpunkt. Det kan finnas omständigheter som helt enkelt inte ”känns bra” och som därför kan ifrågasättas. I denna gråzon av olika förhållanden, bindningar eller intressekonflikter mellan dig som tjänsteman eller förtroendevald och någon part i ärendet kan omständigheterna vara av den karaktären att myndighetens trovärdighet skulle kunna skadas även om det inte är fråga om jäv i lagens mening. I alla sådana fall kan en försiktighetsprincip tillämpas som innebär att det kan vara bäst att avstå från att delta i hanteringen av ärendet ”för säkerhets skull”. Risker är också att du, om du skulle delta i ett ärendes handläggning trots att risk för jäv föreligger, kan orsaka försening eftersom ett beslut i ärendet kan överklagas på grund av jävet.

Hantering

Reglerna om jäv innebär att det inte är tillåtet att delta i handläggningen av ett ärende och inte heller närvara när ärendet avgörs om någon av jävsgrunderna aktualiserats. Medarbetaren får dock utföra sådana uppgifter som inte någon annan kan utföra utan att handläggningen försenas avsevärt.

Den som känner till en omständighet som kan antas utgöra jäv mot honom eller henne ska självmant uppge det, vilket innebär att det är medarbetaren själv som i de flesta fall ska lyfta frågan om eventuellt jäv till sin närmsta chef. Aktuella åtgärder kan vara byte av handläggare eller överlåta handläggning till annan kommun. Om det uppstår en situation där det kan vara aktuellt med jäv för enhetschef ska närmaste chef kontaktas för samråd.

Hantering tjänstepersoner

- *Lyft frågan till chef vid misstanke och diskutera*
- *Byt handläggare/ överlåt till chef*
- *Överlåt till annan kommun*

En förtroendevald som är jävig i ett ärende hos en nämnd får inte delta eller närvara vid handläggningen av ärendet. Den förtroendevalde får dock vidta åtgärder som inte någon annan kan utföra utan att handläggningen försenas avsevärt.

Den som känner till en omständighet som kan antas utgöra jäv mot honom eller henne ska självmant uppge det.

Har det uppkommit en fråga om jäv mot en förtroendevald och har någon annan inte trätt i dennes ställe, ska nämnden snarast besluta i jävsfrågan. Den som jävet gäller får delta i prövningen av jävsfrågan endast om nämnden annars inte är beslutsför och någon annan inte kan tillkallas utan olägligt uppskov.

Hantering förtroendevalda

- *Påkalla ersättare vid misstanke*
- *Anmäl jäv/ dokumentera*
- *Vid ej beslutsförbart sammanträde, vidta åtgärd för att kalla in ersättare inom rimlig tid*
- *Om nytt/fortsatt sammanträde inte kan hållas inom rimlig tid får nämnden ta beslut i frågan*

Bestämmelser

Bestämmelser om jäv finns i Kommunallagen (se 7 kap. 4 § och 6 kap. 28 § - 32 § samt Förvaltningslagen 16 § -18 §). Enligt dessa bestämmelser finns det fyra jävsgrunder som kan bli tillämpliga:

Parts-, intresse- och närståendejäv

Det är inte tillåtet att handlägga ett ärende där medarbetaren själv eller någon närstående till denne är sakägare eller part. Med sakägare menas den som berörs av saken, det vill säga det som ett ärende handlar om. Även i situationer där medarbetaren inte är part eller sakägare så kan hen ha ett indirekt intresse av hur utgången blir. Närstående begränsas inte till att omfatta vissa givna släktband. Fler av medarbetarens privata kontakter omfattas och det är ingen skillnad på om det är släkt eller närstående på andra sätt, till exempel sambo, särbo eller del av en bonusfamilj.

Ställföreträdar- och ombudsjäv

Ställföreträdarjäv tar framför allt sikte på situationer där medarbetaren som handläggare har en bisyssla där hen företräder en fysisk eller juridisk person som direkt berörs av ett ärende. Ombudsjäv gäller situationer där medarbetaren har agerat som ombud för en part.

Tillsynsjäv

Tillsynsjäv gäller i kommuner och innebär att medarbetaren är jävig om denne deltar eller närvarar vid handläggningen av ett ärende om tillsyn över en kommunal verksamhet som denne själv är knuten till.

Delikatessjäv – generalklausulen

Det finns en generalklausul som syftar till att fånga upp sådant som inte direkt omfattas av de specifika typsituationerna. Begreppet delikatessjäv innebär att medarbetaren kan vara jävig om det finns någon annan omständighet som gör att hens opartiskhet i ärendet kan ifrågasättas. Det innebär att medarbetaren kan räknas som jävig även om hen inte rent faktiskt har brustit i kraven på objektivitet och opartiskhet.

Exempel kan vara:

- *att medarbetare/förtroendevald är vän eller ovän med någon av parterna.*
- *att hen är ekonomiskt beroende av någon av parterna.*
- *Medarbetaren är engagerad i ett ärende på ett sådant sätt att det lätt kan uppkomma misstankar om att det brister i förutsättningarna för en opartisk bedömning. Det kan också hända att medarbetaren går för långt i hur mycket hen utreder ett ärende eller att medarbetaren ger service utöver det vanliga.*
- *Att ha en bisyssla som kan påverka hanteringen av ett ärende.*

Förvaltningslagen

16 § Den som för en myndighets räkning tar del i handläggningen på ett sätt som kan påverka myndighetens beslut i ärendet är jävig om

1. han eller hon eller någon närstående är part i ärendet eller annars kan antas bli påverkad av beslutet i en inte oväsentlig utsträckning,
2. han eller hon eller någon närstående är eller har varit ställföreträdare eller ombud för en part i ärendet eller för någon annan som kan antas bli påverkad av beslutet i en inte oväsentlig utsträckning,
3. han eller hon har medverkat i den slutliga handläggningen av ett ärende hos en annan myndighet och till följd av detta redan har tagit ställning till frågor som myndigheten ska pröva i egenskap av överordnad instans, eller
4. det finns någon annan särskild omständighet som gör att hans eller hennes opartiskhet i ärendet kan ifrågasättas.

Om det är uppenbart att frågan om opartiskhet saknar betydelse, ska myndigheten bortse från jäv.

17 § Den som är jävig får inte ta del i handläggningen av ärendet och inte heller närvara när ärendet avgörs. Han eller hon får dock utföra sådana uppgifter som inte någon annan kan utföra utan att handläggningen försenas avsevärt.

18 § Den som känner till en omständighet som kan antas göra honom eller henne jävig ska omedelbart anmäla detta till myndigheten.

En myndighet ska pröva en jävsfråga så snart som möjligt.

Den som jävet gäller får ta del i prövningen av jävsfrågan endast om det krävs för att myndigheten ska vara beslutsför och någon ersättare inte kan kallas in utan att prövningen försenas avsevärt.

Kommunallagen

Kap 7

4 § I fråga om jäv för de anställda ska bestämmelserna i 6 kap. 28-32 §§ tillämpas.

Kap 6

28 § En förtroendevald är jävig, om

1. han eller hon eller någon närstående är part i ärendet eller annars kan antas bli påverkad av beslutet i en inte oväsentlig utsträckning,

2. han eller hon eller någon närstående är eller har varit ställföreträdare eller ombud för en part i ärendet eller för någon annan som kan antas bli påverkad av beslutet i en inte oväsentlig utsträckning,

3. ärendet rör tillsyn över sådan kommunal verksamhet som han eller hon själv är knuten till, eller

4. det finns någon annan särskild omständighet som gör att hans eller hennes opartiskhet i ärendet kan ifrågasättas. Lag (2022:638).

29 § Om det är uppenbart att frågan om opartiskhet saknar betydelse, ska nämnden bortse från jäv.

30 § En förtroendevald som är jävig i ett ärende hos en nämnd får inte delta eller närvara vid handläggningen av ärendet. Den förtroendevalde får dock vidta åtgärder som inte någon annan kan utföra utan att handläggningen försenas avsevärt.

Den som känner till en omständighet som kan antas utgöra jäv mot honom eller henne ska självant uppges det.

Har det uppkommit en fråga om jäv mot en förtroendevald och har någon annan inte trätt i dennes ställe, ska nämnden snarast besluta i jävsfrågan. Den som jävet gäller får delta i prövningen av jävsfrågan endast om nämnden annars inte är beslutsför och någon annan inte kan tillkallas utan olägligt uppskov.

31 § Om ett ärende hos en nämnd berör ett aktiebolag där kommunen eller regionen äger minst hälften av aktierna eller en stiftelse där kommunen eller regionen utser minst hälften av styrelseledamöterna, ska den som handlägger ärendet inte anses jävig enligt 28 § 2 eller 4 enbart på grund av att han eller hon är ställföreträdare för bolaget eller stiftelsen eller på något annat sätt är knuten dit. Detta gäller inte när en nämnd handlägger ärenden som avser myndighetsutövning mot enskilda.

Den som handlägger ett ärende hos en nämnd ska inte heller anses jävig enligt 28 § 4 enbart på grund av att han eller hon tidigare har deltagit i handläggningen av ärendet hos en annan nämnd. Lag (2022:638).

32 § Ett beslut om jäv får överklagas endast i samband med överklagande av det beslut genom vilket nämnden avgör ärendet.

Vidare läsning

Om mutor och jäv – vägledning SKR, se även anslutande utbildningar